

Przedmowa

Stefan Baley urodził się 4 lutego 1895 roku we wsi Borki Wielkie w powiecie tarnopolskim, na terenie ówczesnych Austro-Węgier (obecnie Ukraina). Był dzieckiem z mieszanej rodziny; ojciec Wołodymyr Baley był Ukraińcem, a matka Irena Szwejkowska – Polką. Ukończył gimnazjum w Tarnopolu, następnie do 1907 roku studiował filozofię na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego, głównie pod kierunkiem Kazimierza Twardowskiego, założyciela i mentora filozoficznej Szkoły Lwowsko-Warszawskiej. Na tej uczelni w 1911 roku Baley obronił rozprawę doktorską „O potrzebie rekonstrukcji pojęcia psychologicznej podstawy uczuć”. Następnie w ramach stypendium naukowego austriackiego ministerstwa oświaty spędził dwa lata na stażu na Uniwersytecie Berlińskim (u Carla Stumpfa i Karla Schäfera) i na Sorbonie (u Georges’a Dumasa). Po powrocie do Lwowa obronił drugi doktorat, tym razem z medycyny. Podczas lwowskiego okresu swojej działalności naukowo-pedagogicznej (1908–1928) Baley pracował jako nauczyciel w gimnazjach z ukraińskim (ruskim) językiem nauczania w Przemyślu, Tarnopolu i we Lwowie oraz jako wykładowca na Tajnym Uniwersytecie Ukraińskim we Lwowie. Był jednocześnie ściśle związany z polskim środowiskiem naukowym Lwowa, intensywnie współuczestniczył w pracach naukowych przyczółku organizacyjnego szkoły Twardowskiego – Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie. W 1925 roku z jego inicjatywy powstała sekcja psychologiczna Towarzystwa, nad którą objął również kierownictwo.

Pierwszego stycznia 1928 roku Baley został oficjalnie powołany na stanowisko profesora kontraktowego (od 16 października 1928 roku piastował stanowisko profesora nadzwyczajnego, a od 17 października

1934 roku – profesora zwyczajnego) i kierownika Katedry Psychologii Wychowawczej Uniwersytetu Warszawskiego. Od samego początku swojej działalności na Uniwersytecie Warszawskim Baley zajął się intensywną działalnością dydaktyczną, wydawniczą i organizacyjną. Skupił się przede wszystkim na stworzeniu zespołów badawczych Zakładu Psychologii Wychowawczej oraz organizacji ich pracy. Przy Zakładzie stworzył między innymi ośrodki psychologów szkolnych, psychologów przedszkolnych, higieny psychicznej, pracowni pedologicznych, pracowni psychotechnicznych itd. Wykształcił wielu znakomitych uczniów, do których jeszcze przed II wojną światową należeli Joanna Kunicka, Ewa Rybicka, Ludwik Goryński, Eugeniusz Geblewicz, Maria Żebrowska i inni, natomiast po wojnie Zofia Babska i Halina Spionek. Przez cały warszawski okres swojej działalności Baley był redaktorem naczelnym kwartalnika „Polskie Archiwum Psychologii” (od 1938 roku – „Psychologia Wychowawcza”). Profesor zmarł w Warszawie 13 września 1952 roku. Obecnie jego imię nosi jedna z warszawskich ulic oraz szkoła w rodzimych Wielkich Borkach na Ukrainie.

Baley zostawił po sobie bogatą i obszerną pod względem tematycznym spuściznę naukową. Da się bowiem wyróżnić aż cztery główne, dość daleko odbiegające od siebie dziedziny badań psychologicznych Autora¹: psychologia deskryptywna, psychologia muzyki, psychoanaliza i psychologia wychowawcza. Można by powiedzieć, że w trzech pierwszych dziedzinach Baley miał trzech wielkich mistrzów: Twardowski (psychologia deskryptywna), Stumpf (psychologia muzyki), Freud, z którym co prawda nigdy nie zetknął się osobiście (psychoanaliza)². W czwartej dziedzinie – psychologii wychowawczej – Baley sam był mistrzem, w tej właśnie dziedzinie wykształcił wielu wybitnych uczniów. Te cztery podstawowe dziedziny dociekań naukowych Autora stały się podstawą do wyróżnienia czterech odpowiednich rozdziałów tematycznych niejszego zbioru jego dzieł.

Wyjątkowość dorobku naukowego Baleyego polega również na tym, że tworzył on jednocześnie na płaszczyźnie trzech kultur narodowych: polskiej, ukraińskiej i niemieckiej, gdyż swoje najważniejsze prace publikował w tych trzech językach. Niestety taki stan rzeczy w znacznym stopniu utrudniał zbadanie i zrozumienie całokształtu twórczości

---

¹ Baley zajmował się też historią filozofii, logiką, etyką, psychologią kolorów i kształtów, psychologią płci, psychologią społeczną itd.

² Należy zauważyć, że wszyscy trzej wymienieni filozofowie mieli wspólny rodowód filozoficzny: wszyscy oni byli uczniami Franza Brentany.

Baleya w Polsce, gdyż jego prace napisane w języku niemieckim i ukraińskim były w Polsce niemal zupełnie nieznane (tak samo, jak jego prace napisane w języku polskim i niemieckim na Ukrainie oraz w języku polskim i ukraińskim w Niemczech). Właśnie dlatego niniejszy projekt wydawniczy ma tak istotne znaczenie, polega bowiem na opublikowaniu w jednym zbiorze najbardziej znamiennych pism Baleya nie tylko oryginalnie polskich, lecz także przekładów prac napisanych pierwotnie po ukraińsku i niemiecku.

Serdeczne podziękowania pragniemy skierować do wszystkich Osób i Instytucji, które wsparły wydanie niniejszego zbioru, szczególnie dziękujemy Dziekanowi Wydziału Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego Profesorowi Krzysztofowi Kosele, Dyrektorowi Instytutu Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego Mieszkowi Tałasiewiczowi; Profesorowi Jackowi Jadackiemu i Profesorowi Wiktorowi Petruszence – za życzliwe recenzje wydawnicze.

Warszawa, w październiku 2015 r.

Stepan Ivanyk, Maria Lewicka